

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבבי משכן אבנה

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה ז' ע"ב)

מִלְחָמָה - עֶזְרָא - עֶזְרָא

כתיב (ישעיה מב, כה) וַיִּשְׁפָּף עָלָיו חֶמֶה אֲפֹרָתוֹ מִלְחָמָה וְתִלְהֶטְהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יָדַע וַתִּבְעַר בּוֹ וְלֹא יָשִׁים עַל לֵב. נֶרְחִיב מֵעַתָּה לְבָאֵר אֶת תִּיבֵת עֶזְרָא (עֶזְרָא).

אִמְרוּ (פֶּתְרוֹן תּוֹרָה, אַחֲרֵי מוֹת), וְז"ל, וְעֶזְרָא לִשְׁוֹן עֶזְרָא, וּרְמִזָּה וּבִעַל (וּבִלְעָה) בֶּן עֶזְרָא (דְּבָרֵי הַיָּמִים א ה, ח), וְזֶה לִשְׁוֹן עֶזְרָא וְעֶזְרָא יֵשׁ, עַכ"ל.^א

ה' הָיָה מְעֻזָּכֶם, הַמִּלְחָמָה בִּידּוֹ הִיא

וביאר האברבנאל (שלח יג, כה), וז"ל, ועז הוא יותר מחזק, והוא כולל הריבוי בכמות והחזק הנמרץ באיכות. ולכך יכונה בו ית' עֶזְרָא וְזִמְרָתָהּ (שמות טו, ב). ה' עֶזְרָא וְזִמְרָתָהּ (ירמיה טז, יט). וְעֶזְרָא מִלְחָמָה (ישעיה מב, כה). וְעֶזְרָא נִזְרָא מִלְחָמָה (תהלים קמח, ו). עֶזְרָא אֱלֹהִים (תהלים סח, כט). ה' הָיָה מְעֻזָּכֶם (נחמיה ח, י), עַכ"ל. והוסיף ברוקח (פירושי סידור התפלה לרוקח, מלכויות), וז"ל, ה' עֶזְרָא וְגִבּוֹר (תהלים כד, ח), כל העוז והגבורה ממנו, ה' גבור ועזוז, המלחמה בידו היא, עַכ"ל.

מִגְדָּל עֶזְרָא, לֹא חֶסֶר מִמֶּנּוּ כָּל דָּבָר

וברחבה יותר, מלבד כפשוטו שעזוז הוא חוזק ותוקף למלחמה בפועל, כתב בתורת המנחה (פרשת ויצא, דרשה יג), וז"ל, מִגְדָּל עֶזְרָא שֶׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צָדִיק וְנִשְׁגָּב (משלי יח, י). פסוק זה אמרו שלמה המלך ע"ה על ענין ההבטחה בשם ית', שהבוטח בו הוא שמור ונצור, והשגחת השם בו תמיד ששמירתה היא השמירה המעולה והשגחתו היא ההשגחה העצומה. ודימה ההבטחה בשם ית' במִגְדָּל עֶזְרָא, כלומר כמי שנסתופף ונתלונן במִגְדָּל עֶזְרָא ונמלט בו, שאינו ירא מדבר בעולם. כי מי שהוא נמלט ונסתופף אצל אדם ובטוח בו שישמרה וימלטהו, אין לו הבטחה גמורה ולא שמירה מעולה. כי אין באדם יכולת להציל ולשמור מכל הנזקים, ולא עוד אלא אפילו במה שבידו יכולת לשמור אין לסמוך עליו, כי מחר ימות ויאבדו עשתנותיו דכתיב (תהלים קמו, ג) אֵל תִּבְטְחוּ בְּנִדְבִיבִים בְּכֶן אֶדָם שְׂאִין לוֹ תִשׁוּעָה וְגו'. על כן לא רצה לדמות ההבטחה בשם ית' לבטוח על גבור או נדיב ועשיר, כי הוא תשועת אדם. אבל דימה אותה למסתופף במִגְדָּל עֶזְרָא, שהנמלט בו הוא שמור ובטוח מכל נזק ואינו ירא מדבר בעולם. שהמִגְדָּל עֶזְרָא יש בו כל דבר, יש בו מעיינות; דכתיב מִגְדָּל עֶזְרָא שֶׁם ה', ואין עֶזְרָא אלא מים דכתיב (משלי ח, כח) בְּעֶזְרָא עֵינֹת תִּהְיוּ. יש בו מאכלים דשנים ומשקים מתוקים; דכתיב (נחמיה ח, י) אָכְלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתּוּ מִמֶּתְקִים וְגו' פִּי הִדְּתָה ה' הִיא מְעֻזָּכֶם. יש בו מגינים וכלי זיין; דכתיב (קהלת ז, יט) הִקְכָּמָה תִּעֲזֹר לְחֶסֶק מְעַשְׂרָה שְׁלִיטִים, כד"א (שה"ש ד, ד) כָּל שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים, (מלכים ב יא, י) אֶת הַחֲנִית וְאֶת הַשְּׁלֵטִים. יש בו עושה מלחמה; דכתיב (ישעיה מג, יז) הַמּוֹצִיא רֶכֶב וְסוֹס חֵיל וְעֶזְרָא, וכתב (ישעיה מב, כה) וְעֶזְרָא מִלְחָמָה. הוא בנוי על הסלע שאין יכולין לחפור ולנקוב ולעלות בו; דכתיב (שופטים ו, כו) עַל רֹאשׁ הַמַּעֲזֹז הָיָה, והוא הסלע. הוא בנוי בנין חזק ותקיף; דכתיב (ישעיה יט, ד) וְיִמְלֹךְ עֶזְרָא מִשְׁלָל בָּם, (במדבר יג, כח) אָפָס פִּי עֶזְרָא הָעָם, (תהלים כד, ח) עֶזְרָא וְגִבּוֹר. אם כן במִגְדָּל עֶזְרָא אין מחסור כל דבר, אין פחד ואין יראה למי שהוא מסתופף בו ונמלט בתוכו, עַכ"ל.

מִכָּה דְּבָקוֹת בְּמִגְדָּל עֶזְרָא, אֵין כַּח וּשְׁלִיטָה עַל יִשְׂרָאֵל

והבן, שבמלחמה יש ב' בחינות של עוז:

א. כח המלחמה עצמה. שמכח עוזו יתברך, הוא יתברך מכה, חובל, והורג באויבים, אפילו החזקים ביותר.

ב. מצד ישראל, שהם דבקים בעוזו ית'. אולם לא רק בעוזו בבחינה הראשון - כח המלחמה. אלא יתר על כן, ישראל דבקים במִגְדָּל עֶזְרָא. וכמו שביאר בתורת המנחה (הנ"ל), שדבקים בשפע חיובי הכולל בתוכו הכל, בבחינת 'אין מחסור כל דבר'. ועי"ז שדבקים בשלמות (שלא חסר כל דבר) מכח כך ניצולים, ומנצחים במלחמה. כי כל כח האויב לפגוע בישראל הוא רק כאשר דבקים בישראל בנקודת החסר שבהם, ומאותו נקודת חסר לאויב יש אחיזה בהם. אולם כאשר ישראל דבקים במִגְדָּל עֶזְרָא - השלם, אין כח ושליטה עליהם כלל.^א

^א ועי' רמב"ן (בראשית מט, ג) וז"ל, ראוהו בכורי אתה. שיעור הפסוק הזה ראוהו בכורי וכו' וראשית אוני יתר שאתי ויתר עוזי. וענינו אתה בכור כחי וראשית אוני בהיותי ביתרון שאת ומעלה, כלשון הלא שאתו תבעת אתכם (אויב יג יא), משאתו יגורו אליהם (שם מא יז), רוממות וגדולה, ובהיותי יתרון עז למלחמה, כמו ויתן עז למלכו (ש"א ב י), ועוזו מלחמה (ישעיה מב כה), עכ"ל.

^ב וכידוע כוחו של עמלק היה כלשון הפסוק (דברים כה, יח) וְנִזְגַבְתָּ קֶף קַל הַקֶּשֶׁשׁ אֶתְרִיף, אחיזה בחלשים (ע"ש רש"י). ועי' בשיעור 'תענית אסתר' - תיקון הכסא' (מתוך אלפך חכמה ערך אסתר), וז"ל, במלחמת עמלק נאמר שכל מי שהענין פולטו היה אוהו בו עמלק. כפשוטו זה שני עננים, זה קאי על הענין שלמעלה ובני ישראל נמצאים בענין לתת, אבל כמו שהוזכר שורש המלחמה דעמלק הוא במחלוקת של המלאכים במשה, שם נאמר "פרשו עליו עננו". עמלק רצה שאצל משה גופא יהיה פליטה מן הענין וע"י כן הוא יוכל לאחוז במשה רבינו, באותו מדרגה שהמלאכים רצו לאחוז במשה. אבל ע"י שפירש הקב"ה את עננו עליו, כשם שלעילא פרש עננו על משה רבינו ואז לא יכלו לשלוט בו המלאכים, גם לתת כוחו של עמלק לא יכול לשלוט על מי שנמצא בתוך הענין, עכ"ל. והבן שהענין היה בבחינת 'מגדל עז' כנ"ל, ועי' בהרחבה במבט הפנימי 006 (עמוד ענן).